

ОГЛЕДАЛО

МЕСЕЧНИК НА КНИЖЕВНИТЕ ПРЕВЕДУВАЧИ НА МАКЕДОНИЈА

ГОДИНА XXVI - БРОЈ 229/230

СКОПЈЕ, СЕПТЕМВРИ-ОКТОМВРИ 2015 ГОД.

ЦЕНА 45 ДЕН.

ОГЛЕДАЛО

ОГЛЕДАЛО

Месечник на книжевните
преведувачи на Македонија

ИЗДАВАЧ

Сојуз на литературните преведувачи
на Македонија

РЕДАКЦИЈА

Маргарита Маленкова
Стефан Симовски
Јован Таковски
Ресул Шабани
Ташко Ширилов
(главен уредник)

АДРЕСА

Поштенски фах број 3
1000 Скопје

ЖИРО-СМЕТКА
300-000008431-60

Комерцијална Банка а.д. Скопје

Раконисите не се враќаат
Годишна претплата 300 денари
За странство 600 денари

ПЕЧАТНИЦА

Графоден - Скопје
Тираж: 1.000 примероци

Издавањето на „Огледало“
материјално е помогнато од
Министерството за култура на РМ

ISSN 0351-2126

„Срце“ од Едмондо де Амичис на македонски

Романот „Срце“ од Едмондо де Амичис, на македонски го преведе Елена Николоска

Преведувањето претставува универзална човекова активност неопходна за остварување на контакти меѓу заедници кои зборуваат различни јазици. Постојат разни дефиниции за поимот преведување кои најчесто се разликуваат во поглед на она што нивните автори сметаат дека се преведува. Авторот Уртадо го дефинира преведувањето на следниот начин: преведувањето претставува процес на интерпретација и комуникација со цел еден текст кој се одвива во еден општествен контекст, и во кој учествуваат три фактори: ментален процес, текст и комуникативен акт, да се преформулираат во друг текст, сместен во друг општествен контекст (Никодиновска, 2009 : 19).

Во нашиот труд ќе се задржиме на книжевното преведување кое има ист пристап како и стручниот преведување, но за разлика од него, кај литературните текстови кои се преведуваат треба да се задржат содржината и формата на оригиналниот текст кој се преведува. При преведувањето на книжевните текстови преведувачот треба да направи една детална анализа на текстот, врз основа на која, тој ќе подготви своја стратегија на преведување. При тоа, многу е важно, колку може да се избегне буквалниот превод или преведување збор по збор за да не се изгуби смислата и синтаксата на изворниот текст. Значи, преведувачот треба да стави најголем акцент на смисловното преведување. За да постигне превод со одветен на оригиналот, преведувачот треба да се труди доследно да ја сочува литературната форма на авторот, да ја пренесе оригиналната порака која ја носи делото, да ги предизвика истите емоции кога би се читало делото на изворниот јазик. Со еден збор, преведувачот тре-

ба да се идентификува со авторот на оригиналниот текст. Ваков тип на превод не подразбира само одлично познавање на јазикот цел, туку и познавање на културата на тој јазик, креативност и голема способност за изразување на преведувачот. Најчесто со книжевен превод се занимава преведувач кој и самиот создава книжевни дела, проза, поезија или статији во некое списание или весник.

Предмет на истражување во овој труд е анализа на преводот на романот за деца и млади „Срце“ од италијанскиот автор Едмондо де Амичис.

Едмондо де Амичис е познат италијански новелист, новинар, поет и писател на кратки приказни. Во своите дела многу често е присутен неговиот патриотски дух типичен за периодот на преродбата, како и воената дисциплина како еден од клучните едукативни методи. Во текот на својот живот пропатувал низ многу земји коишто биле инспирација за да напише голем број репортажи за своите патувања: Spagna (Шпанија), Olanda (Холандија), Ricordi di Roma (Сеќавања од Рим), Marocco (Мароко), Alle porte d'Italia (Пред портите на Италија), посветено на градот Пинероло, Sull'Oceano (За Океанот), кое ја разработува темата за италијанските емигранти во Америка итн. По завршување на својата патувачка кариера, се враќа во Италија каде продолжува да се занимава со едукативна литература. Токму на ова поле најмногу се истакнува и станува препознатлив по своето ремек-дело за деца „Срце“, преведено на многу светски јазици.

Де Амичис во своите педагошки дела ја пренесува својата морална ригорозност која потекнува од неговото воено образование и воспитание, како и неговиот патриотизам.

Меѓу најпознатите негови дела се вбројуваат: Il romanzo di un maes-

tro (Роман за еден наставник), Fra scuola e casa (Помеѓу училиштето и домот), La maestrina degli operai (Наставничката на работниците), Nel regno del Cervino (Во кралството на Червино), L'idioma gentile (Љубезен јазик) и др.

Умира во Бордигера во 1908 година.

Романот „Срце“, објавен за прв пат во 1886 година како роман за деца, претставува збирка од разни случувања на соучениците од едно основно училиште во Торино. Романот постигнува огромен успех за многу кратко време и е преведен на многу странски јазици. Се карактеризира со едукативно-педагошки карактер (заедно со романот „Авантурите на Пинокио“ од Карло Колоди) и е многу ценет заради моралните и патриотските вредности со кои изобилува. И покрај тоа, бил многу критикуван од страна на католиците поради отсуството на религиозната традиција. Идејата која е присутна во романот е огромната желба за промена на реалноста на подобро.

Авторот ја истакнува важноста на образованието и воспитанието како главни елементи за да се формира еден вистински италијански граѓанин. Со оглед на тоа што станува збор за Италија по обединувањето, во романот е присутна идејата за интеграција меѓу Северна и Јужна Италија, чувството на припадност на Италија, патриотизмот, националните херои. Исто така, се истакнува фигурата на таткото како важен и главен модел на едукација на децата. Книгата нема некоја голема стилистичка вредност, но најголемото значење го добива токму поради истакнувањето на вистинските вредности во животот: љубовта кон татковината, семејството, искреното пријателство меѓу учениците.

Некои карактеристики на пре-
(Продолжува на стр. 7)

**Романот „Срце“ од Едмондо де Амичис, преведен на македонски јазик од
Елена Николоска**

м-р Надица Негриевска

Преведувањето претставува универзална човекова активност неопходна за остварување на контакти меѓу заедници кои зборуваат различни јазици. Постојат разни дефиниции на поимот преведување кои најчесто се разликуваат во поглед на она што нивните автори сметаат дека се преведува. Авторот Уртадо го дефинира преведувањето на следниот начин: преведувањето претставува процес на интерпретација и комуникација со цел еден текст кој се одвива во еден општествен контекст, и во кој учествуваат три фактори: ментален процес, текст и комуникативен акт, да се преформулираат во друг текст, сместен во друг општествен контекст (Никодиновска, 2009: 19).

Во нашиот труд ќе се задржиме на книжевното преведување кое има ист пристап како и стручното преведување, но за разлика од него кај литературните текстови кои се преведуваат треба да се задржат содржината и формата на оригиналниот текст кој се преведува. При преведувањето на книжевните текстови преведувачот треба да направи една детална анализа на текстот, врз основа на која, тој ќе подготви своја стратегија на преведување. При тоа, многу е важно, колку може да се избегне буквалниот превод или преведување збор по збор за да не се изгуби смислата и синтаксата на изворниот текст. Значи преведувачот треба да стави најголем акцент на смисловното преведување. За да постигне превод соодветен на оригиналот, преведувачот треба да се труди доследно да ја сочува литературната форма на авторот, да ја пренесе оригиналната порака која ја носи делото, да ги предизвика истите емоции кога би се читало делото на изворниот јазик. Со еден збор, преведувачот треба да се идентификува со авторот на оригиналниот текст. Ваков тип на превод не подразбира само одлично познавање на јазикот цел, туку и познавање на културата на тој јазик, креативност и голема способност за изразување на преведувачот. Најчесто со книжевен превод се занимава преведувач кој и самиот создава книжевни дела, проза, поезија или статии во некое списание или весник.

Предмет на истражување во овој труд е анализа на преводот на романот за деца и млади „Срце“ од италијанскиот автор Едмондо де Амичис.

Едмондо де Амичис е познат италијански новелист, новинар, поет и писател на кратки приказни. Истовремено работел и како наставник. Најпознат е по своето книжевно дело „Срце“. Во своите дела многу често е присутен неговиот патриотски дух типичен за периодот на преродбата како и воената дисциплина како еден од клучните едукативни методи. Во текот на својот живот пропатувал низ многу земји коишто биле инспирација за да напише голем број репортажи за своите патувања: *Spagna* (Шпанија), *Olanda* (Холандија), *Ricordi di Roma* (Сеќавања од Рим), *Marocco* (Мароко), *Alle porte d'Italia* (Пред портите на Италија), посветено на градот Пинероло, *Sull'Oceano* (За Океанот), кое ја разработува темата за италијанските емигранти во Америка итн. По завршување на својата патувачка кариера, се враќа во Италија каде продолжува да се занимава со едукативна

литература. Токму на ова поле најмногу се истакнува и станува препознатлив по своето ремек-дело за деца „*Срце*“ преведено на многу светски јазици.

Де Амичис во своите педагошки дела ја пренесува својата морална ригорозност која потекнува од неговото воено образование и воспитание, како и неговиот патриотизам и истакнат претставник на просветителството.

Меѓу најпознатите негови дела се вбројуваат: *Il romanzo di un maestro* (Роман за еден наставник), *Fra scuola e casa* (Помеѓу училиштето и домот), *La maestrina degli operai* (Наставничката на работниците), *Nel regno del Cervino* (Во кралството на Червино), *L'idioma gentile* (Љубезен јазик) и др.

Умира во Бордигера во 1908 година.

Романот *Срце*, објавен за прв пат во 1886 година како роман за деца, претставува збирка од разни случувања на соучениците од едно основно училиште во Торино. Момчињата потекнуваат од различни региони во Италија, а романот е всушност литературна фикција на дневникот на момчето Енрико Ботини. Романот достигнува огромен успех за многу кратко време и е преведен на многу странски јазици. Се карактеризира со едукативно-педагошки карактер (заедно со романот *Авантурите на Пинокио* од Карло Колоди) и е многу ценет поради моралните и патриотските вредности со кои изобилува. И покрај тоа, бил многу критикуван од страна на католиците поради отсуството на религиозната традиција. Идејата која е присутна во романот е огромната желба за промена на реалноста на подобро.

Авторот ја истакнува важноста на образованието и воспитанието како главни елементи за да се формира еден вистински италијански граѓанин. Со оглед на тоа што станува збор за Италија по обединувањето, во романот е присутна идејата за интеграција меѓу Северна и Јужна Италија, чувството на припадност на Италија, патриотизмот, националните херои. Исто така се истакнува фигурата на таткото како важен и главен модел на едукација на децата. Книгата нема некоја голема стилистичка вредност, но најголемото значење го добива токму поради истакнувањето на вистинските вредности во животот: љубовта кон татковината, семејството, искреното пријателство меѓу учениците.

Некои карактеристики на преводот на македонски јазик на романот „*Срце*“

Италијанскиот јазик е еден од светските јазици кој кај нас сè уште не е воведен како избран јазик во основните и средните училишта, па како резултат на тоа младите се соочуваат со потешкотии да читаат дела создадени од врвни италијански автори на оригинален италијански јазик, а голем дел од овие автори заземаат значајно место во редовите на светската литература. Романот „*Срце*“ е преведен од италијански на македонски јазик во 2005 година од страна на Елена Николоска. Со тоа им станува достапен и на македонските читатели, особено на помладата популација.

Во преводот на делото преведувачката користи разни постапки на преведување со цел да го доближи што поблиску преводот до оригиналниот изворен текст. Во многу делови е застапен буквален превод или преформулирање збор за збор на изворниот текст во јазикот-цел. Преведувачката ја користи оваа постапка онаму каде што изворниот јазик и јазикот-цел имаат паралелни категории на структурен или на концептуален план. При преведувањето на личните имиња

преведувачката се користи со постапката на транскрипција, па така имаме: Енрико (Enrico), Пербони (Perboni), Робети (Robetti), Реџо ди Калабрија (Reggio di Calabria), Пиемонте (Piemonte), Гароне (Garrone), Дероси (Derossi) и сл. Во нашата анализа на преводот на романот „*Срце*“ забележавме дека транспозицијата е доминантна постапка на преведување. Транспозицијата претставува синтаксичка парафраза каде што значењето на изворниот текст, во текстот-цел се изразува со различни синтаксички структури (Никодиновска, 2005: 101). Значи, се врши замена на сегменти при што треба да се води сметка да не дојде до промена на смислата и стилот. Оваа постапка на преведување се однесува на сите зборовни групи (именки, придавки, глаголи итн.), сите граматички категории (подмет, прирок итн.), како и на цели реченици и параграфи.

Примери на транспозиција

Од преводот на романот „*Срце*“ би ги издвоиле следните примери на транспозиција кои ги користи преведувачката:

Именка/прилог:

A stento = *некако*

Mi guardò con tristezza = Ме погледна *тажно*

Egli si voltò tutt'a un tratto. = Учителот *нагло* се сврте...

Il ragazzo risedette d'un colpo... = Ученикот *веднаш* седна...

Andavo di mala voglia... = *безволно* го изодував...

...e allora rientrammo tutti nella scuola, in silenzio. = Сите, *молку* се вративме во училиницата.

Именка/придавка:

Il primo giorno di scuola = Првиот *училиштен* ден

Libretti di promozione = *училишните* книшки

La stanza d'entrata = *Влезната* просторија

Capitano d'artiglieria = *artilериски* капитен

Имплицитна/експлицитна форма:

Имплицитната форма која е карактеристична за италијанскиот јазик и многу често се употребува, во македонскиот јазик најчесто се пренесува со ДА конструкцијата или со некој вид на зависна реченица. Ќе наведеме неколку примери од преводот на романот:

Mi condusse alla Sezione Baretta a farmi iscrivere... = мајка ми ова утро ме одведе на училиште *за да ме запише...*

Durante l'entrata... = *додека* учениците *влегуваа...*

Dettando, discese a passeggiare in mezzo ai banchi... = *Додека* диктираше, тој постојано шеташе меѓу клупите...

...mi rincresceva di non vederlo più là... = ми беше жал *што не го гледам* кај нас...
...altri, al veder andar via i parenti, si mettevano a piangere... = други пак, *гледајќи дека родителите им заминуваат*, почнуваа да плачат...
Andando alla scuola... = *Додека одев* кон училиште...
...che venendo a scuola per via Dora Grossa e vedendo un bimbo della prima inferiore, sfuggito a sua madre, cadere in mezzo alla strada... = *кога тргнало* за во училиште по улицата Дора Гроса, тој *видел* едно помало детенце *кое побегнало* од мајка си и *паднало* точно на средината на улицата.

Многу честа појава при преведувањето на литературните дела е и промената на редот на зборовите:

Mi parve così piccola e triste la scuola... = Училиштето ми изгледаше многу мало и тажно...

Passarono come un sogno quei tre mesi di vacanza in campagna! = Како во сон ми поминаа тие три месеци од летниот распуст!

Модулација или приближен превод

Додека транспозицијата е операција која се врши на морфосинтаксичко ниво, модулацијата се однесува на категориите на мислата, односно не само на промените на формата, туку и на дискурсот. При анализата на преводот на романот „*Срце*“ најдовме на неколку примери при кои е употребена оваа постапка за преведување:

Non lo farò più. = Не е добро тоа што го правиш.

...le gettò le braccia al collo singhiozzando. = ...ја прегрна плачејќи.

Tutte le strade brulicavano di ragazzi. = Улиците беа како кошница.

Pensavo alla campagna. = Моите мисли сè уште беа насочени во планината.

Преводот на романот „*Срце*“ од страна на преведувачката Елена Николоска претставува значаен придонес за македонската книжевност за млади. Станува збор за извонредно дело од италијанската книжевност за деца и млади со едукативен и педагошки карактер, дело кое ги величи моралните вредности, семејството, пријателството, љубовта кон татковината. Преведувачката во својот превод користи мошне едноставен, јасен и разбирлив јазик. Доследно ја пренесува содржината и смислата, а исто така не отстапува многу и од формата на оригиналниот роман.

Литература:

Никодиновска, Радица: *Дидактика и евалуација на преведувањето од италијански јазик на македонски и обратно*, Филолошки факултет „Блаже Конески“, Скопје, 2009.

Николик Арсова, Лидија: *Преведување – теорија и практика*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје, 1999.

Де Амичис, Едмондо: *Срце*, Силсонс, Скопје, 2005.

http://www.letteraturaitaliana.net/pdf/Volume_9/t241.pdf